

Asia: VN/22264/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Luonnos HUSin lausunnoksi hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:n muuttamisesta (VN/22264/2023, HUS/5230/2024)

HUS-yhtymä kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:n muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:ää. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia muutettaisiin siten, että hyvinvointialueilla, Helsingin kaupungilla ja HUS-yhtymällä ei jatkossa pääsääntöisesti olisi enää lakisääteistä velvoitetta järjestää kiireellisen hoidon lisäksi välttämättömiksi arvioituja terveydenhuollon palveluja laittomasti maassa oleskeleville henkilöille. Esityksellä pyritään turvaamaan valtiontalouden kantokykyä sekä julkisen terveydenhuollon palvelujärjestelmän kantokykyä tilanteissa, joissa Suomeen kohdistuisi laajamittaista maahantuloa ulkomaalaislain vastaisesti. Hallituksen tavoitteena on myös, että terveydenhuolto-oikeuksien rajaaminen suppeammaksi hillitsisi osaltaan sekä laitonta maahantuloa että maassaoloa.

HUS-yhtymä vastustaa ehdotettua muutosta ja näkee, että tällä hetkellä voimassa oleva lainsäädäntö soveltuu hyvin ohjaamaan laittomasti maassa olevien terveydenhuollon palvelujen järjestämistä.

Kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, nyt muutettavaksi ehdotettava järjestämislain 56 a § on ollut voimassa vasta noin puolitoista vuotta, minä aikana on haastavaa arvioida sen vaikutuksia. Syntyikin sellainen vaikutelma, että ehdotettavan lakimuutoksen taustasyyt ovat enemmän puoluepoliittisia kuin havaituista todellisista ongelmista johtuvia. Tähän viittaa myös hallituksen esitykselle annettu epätarkoituksenmukainen lausuntoaika keskelle yleistä lomakautta.

HUSin kokemuksen mukaan nyt voimassa olevan 56 a §:n voimassaoloaikana ei ole ollut nähtävissä merkkejä laittomasti maassa olevien henkilöiden lisääntyneestä hakeutumisesta terveydenhuollon palvelujen piiriin. Terveydenhuollon toiminnan näkökulmasta ei siten vaikuta siltä, että lainsäädännön väljentäminen tältä osin olisi lisännyt laitonta maahanmuuttoa tai toiminut vetovoimatekijänä Suomeen laittomasti hakeutumisessa. Tällä hetkellä laittomasti maassa olevia hoidetaan esimerkiksi HUSin päivystyksissä hyvin vähän. Naistentaudeilla näitä potilaita hoidetaan kiireellisen tai päivystyksellisen hoidon lisäksi lähinnä raskauteen ja seksuaalirikoksiin liittyvissä asioissa.

Vuoden 2023 alusta voimaan tullut sääntely selkeytti keskeisesti laittomasti maassa olevien hoitoa. Sen arvioiminen, edellyttääkö potilaalla oleva sairaus tai vamma kiireellistä vai välitöntä hoitoa, on käytännön tilanteissa usein haastavaa. Aikaisemmin esimerkiksi päivystystilanteessa jouduttiin käyttämään tämän arviointiin ja siihen liittyviin kirjauksiin suhteettoman paljon aikaa ja resursseja suhteessa itse tarvittavaan hoitoon ja sen antamiseen. Toisin sanoen tällä hetkellä voimassa oleva lainsäädäntö yksinkertaisti laittomasti maassa olevien potilaiden hoitoa ja vähensi siihen liittyvää työmäärää.

Suurin osa laittomasti maassa olevien potilaiden välttämättömästi hoidettavista sairauksista ja vammoista on sellaisia, jotka hoitamattomina pahenevat ja muuttuvat ajan myötä kiireellisesti hoidettaviksi, jolloin niiden hoitaminen on huomattavasti vaikeampaa. Hallituksen esityksen mukaan vuonna 2023 Kela on maksanut 305 000 euron edestä korvauksia ilman maassaolo-oikeutta olleiden ulkomaalaista hoidosta. Esimerkiksi tämä säästö häviäisi helposti, jos ehdotuksen mukaisesti estettävissä olevien välttämätöntä hoitoa edellyttävien sairauksien annettaisiin edetä kiireellistä hoitoa edellyttäväksi. Näiden sairauksien ja vammojen hoitaminen päivystyksellisesti myös lisäisi jo nyt ruuhkaisten päivystysten rasitetta. Erityisesti Uudellamaalla muutos myös todennäköisesti siirtäisi hoitovastuuta perusterveydenhuollosta kalliimpaan erikoissairaanhoidon. Sääntelyn tiukentaminen vastaamaan suunnilleen aikaisempaa tulisi siten todennäköisesti pikemminkin lisäämään laittomasti maassa olevien potilaiden hoitoon käytettävää resurssia, ja on hyvin vaikea nähdä, että hallituksen esityksen tavoitteena oleva valtiontalouden kantokyvyn sekä julkisen terveydenhuollon palvelujärjestelmän kantokyvyn turvaaminen tulisi ehdotetulla muutoksella toteutumaan.

HUSin kokemus on, että maassa laittomasti sekä myös ilman selkeää sosiaaliturvastatusta olevilla on erityisen korkea kynnys terveyspalveluiden käyttöön muutoin kuin akuuteissa hätätapauksissa. Korkea hoitoon hakeutumisen kynnys sekä viranomaisia, myös terveysviranomaisia, kohtaan koettu epäluulo tuottavat runsaasti lisätyötä myös tilanteissa, jolloin hoito olisi aiheellinen myös suomalaisen väestön suojaamiselle esimerkiksi tartuntataudilta tai hoidon viivästyessä aiheutuville lisäkustannuksilta.

Mikäli lainsäädännön muuttamista halutaan kuitenkin edistää, HUS näkee kannatettavana ehdotuksessa mainittujen potilasryhmien (alaikäiset potilaat mukaan lukien) hoito joka jatkuu täysi-

ikäiseksi tulemisen jälkeen, vakavan pitkäaikaisen vamman tai sairauden välttämätön hoito, raskauteen liittyvä välttämätön hoito, tartuntatautien ehkäisy ja hoito) rajaamisen sääntelyn tiukennuksen ulkopuolelle. Esimerkiksi tartuntataudeissa tällä on keskeisesti merkitystä koko Suomessa olevan väestön suojaamiselle tartuntataudeilta. Tässä yhteydessä HUS haluaa kuitenkin tuoda esiin, että myös näiden potilasryhmien kohdalla lainsäädännön muu kiristäminen tulee todennäköisesti nostamaan kynnystä hoitoon hakeutumiselle myös silloin, kun laittomasti maassa oleskelevalla henkilöllä olisi siihen oikeus, mistä puolestaan seuraisi edellä mainittuja haasteita hoidon järjestämisessä tai tartuntatautien ehkäisyssä esimerkiksi sairauden pahenemisesta johtuen.

Ulander Veli-Matti
HUS Kuntayhtymä